

Анастасія ШВЕЦЬ

здобувачка 1 курсу магістратури спеціальності В 11.01 Українська мова та література Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

м. Одеса

Науковий керівник

Іраїда ТОМБУЛАТОВА, кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

м. Одеса

СПЕЦИФІКА ОБРАЗНОЇ СИСТЕМИ ЗБІРКИ ЮРІЯ ІЗДРИКА «ЛІНИВІ І НІЖНІ»

Сучасна українська література перебуває в процесі активного оновлення, що позначається не лише на тематичному рівні творів, а й на особливостях художнього мислення письменників. Одним із ключових елементів літературного твору є художній образ, через який автор передає власне бачення світу, емоційний стан, систему цінностей та внутрішні переживання. Саме образність формує художню цілісність тексту та допомагає глибше розкрити авторський задум. Особливе місце проблема образотворення посідає у сучасній українській поезії, зокрема у творчості Юрія Іздрика, чия поетика вирізняється психологізмом, метафоричністю та емоційною напруженістю.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу специфіки образної системи збірки «Ліниві і ніжні», адже саме через систему художніх образів автор відтворює внутрішній світ сучасної людини, її страхи, переживання, почуття самотності та прагнення до емоційної близькості. Поезія Юрія Іздрика поєднує інтимність, символізм, асоціативність і фрагментарність художнього мислення, що робить його творчість показовою для сучасного літературного процесу.

Поняття художнього образу є одним із центральних у літературознавстві. Іван Безпечний у праці «Теорія літератури» визначає образ як: «конкретну і рівночасно узагальнену картину людського життя, створену за допомогою творчої вигадки та таку, що має естетичне значення» [1, с. 20]. У свою чергу Петро Білоус наголошує, що «художній образ є формою мистецького мислення, яка у конкретно-чуттєвій формі розкриває сутність зображуваного» [2, с. 330]. Таким чином, художній образ не лише відображає певні явища реальності, а й виступає способом їх емоційного та філософського осмислення.

Образна система збірки «Ліниві і ніжні» характеризується високим рівнем психологізації та фрагментарністю художнього мислення. Поезія Юрія Іздрика тяжіє до внутрішнього монологу, емоційної рефлексії та асоціативного способу організації тексту. Унаслідок цього окремі образи не існують ізольовано, а формують складну систему взаємопов'язаних символів, мотивів та емоційних станів. Михайло Грушевський у своїй праці «Історія української літератури» (т. 1) писав, що існує принцип вибору слова чи образу, які найбільш підходять (тобто найповніше описують поняття): «Це був конкурс образів-інвенцій (вигадка, винахід) чисто поетичних по своїм прикметам, з котрих виживали найбільш влучні, себго ті, які найбільш промовляли до почуття і фантазії слухачів... З них поволі відкидано все менш влучне, занадто складне, тонке й штучне; пам'ять утомлялась масою синонімів і нюансів; зоставалось те, в чім форма найкраще, себто найпростіше і найзагальніше, відповідала змістові. Цей процес був заразом великою школою поетичного мислення і поетичної творчості» [4, с. 60].

Поняття «образ» дійсно існує лише в контексті твору і може мати різне розуміння для різних читачів. Оскільки образ є структурною частиною твору, він залежить від інших елементів твору, таких як сюжет, тема, символіка та інші, і може інтерпретуватися по-різному в залежності від цих елементів твору. Таким чином, розуміння конкретного образу може відрізнятися від загального розуміння автора, оскільки кожен читач може розуміти образ по-різному, залежно від свого досвіду, знань та контексту власного життя. Однак, аналізуючи образну систему твору та використовуючи методики аналізу, можна краще зрозуміти роль образів у творі та їх взаємозв'язки, що допоможе краще зрозуміти намір автора та його сприйняття світу. Це положення є важливим для розуміння поезії Юрія

Іздрика, адже його образи часто побудовані на асоціативності, емоційному впливі та психологічній напрузі.

Одним із центральних у збірці є образ ліричного героя. Він постає емоційно-вразливою людиною, схильною до постійної рефлексії та внутрішніх переживань. Герой Ю. Іздрика перебуває у стані постійного екзистенційного пошуку, намагаючись віднайти гармонію між внутрішнім світом і хаотичною реальністю. Його свідомість репрезентована через уривчасті думки, асоціативні переходи та фрагментарні емоційні реакції, що є характерною рисою постмодерної поетики.

Важливе місце у збірці займають образи тривоги, нестабільності та внутрішнього хаосу. У поезії «Climate control» автор поєднує природні образи з психологічними станами людини: «наші бажання не дружать із січнем» [3, с. 196], «сонцестояння наше стоїчне» [3, с. 196], «в травні у січні – не катастрофа» [3, с. 196]. Порушення природного порядку у тексті набуває символічного значення та відображає внутрішню дестабілізацію сучасної людини. Кліматичні зміни постають своєрідною метафорою емоційного дисбалансу ліричного героя. Природа у поезії Іздрика перестає бути лише фоном подій і стає способом психологічного осмислення дійсності.

Одним із ключових образів збірки є ніжність. У поезії «Ніжність і лінь» вона постає живою істотою: «ніжність повільна лінива нахабна» [3, с. 12], «ніжність – алергик» [3, с. 12], «вона дитина» [3, с. 12]. Автор персоніфікує абстрактне поняття, наділяючи його людськими рисами, емоціями та поведінкою. Завдяки цьому ніжність набуває подвійного значення: з одного боку, вона символізує емоційну близькість та внутрішню відкритість, а з іншого – стає джерелом вразливості та тривоги.

Характерною особливістю поетики Юрія Іздрика є поєднання інтимної лірики з урбаністичними образами. У тексті «Ніжність і лінь» з'являються образи «сірого асфальту» [3, с. 12] та «вокзальної паніки» [3, с. 12], які створюють атмосферу внутрішнього хаосу та емоційної напруги. Урбаністичний простір у поезії Іздрика постає нестабільним і тривожним, а людина у ньому – самотньою та розгубленою. Водночас автор протиставляє цьому світові ніжність як можливість духовного порятунку: «виживуть тільки ніжні й ліниві» [3, с. 12]. Таким чином, ніжність стає символом людяності та здатності зберігати емоційну чутливість у кризовому світі.

Особливістю образної системи збірки є також тілесність. Тілесні образи у поезії автора набувають не лише фізичного, а й символічного значення. Через них передаються внутрішні переживання, емоційна втома, страхи та психологічна напруга. Тіло стає способом відображення душевного стану людини та її сприйняття світу.

У поезії «Нейро-аіг» помітними є екзистенційні мотиви та образи втрати зв'язку людини зі світом. Ліричний герой говорить про Бога, який «просто спить» [3, с. 286], створюючи образ байдужого та відстороненого

всесвіту. Через подібні образи автор порушує проблему самотності людини та пошуку сенсу існування. Образ сну символізує відчуження між людиною та світом, а також внутрішню кризу особистості.

Для поезики творчості Юрія Іздрика характерна висока метафоричність та асоціативність. У вірші «Drink me» автор використовує образи «осіннього безумства» [3, с. 314], «дна озерного» [3, с. 314], «свіжого чаю» [3, с. 314], через які передає емоційний стан героя. Поєднання побутових деталей із філософськими узагальненнями створює особливу атмосферу інтимності та психологічної глибини.

Однією з характерних рис поезії Ю. Іздрика є фрагментарність художнього мислення, що є ознакою постмодерної естетики. Автор часто поєднує окремі асоціативні фрагменти, внутрішні монологи та емоційні спалахи, завдяки чому передає нестабільність внутрішнього світу сучасної людини. Водночас поезія збірки «Ліниві і ніжні» вирізняється високим рівнем емоційності. Образи в текстах автора не лише виконують естетичну функцію, а й створюють особливий емоційний простір, у якому читач може співпереживати ліричному героєві.

Образна система збірки «Ліниві і ніжні» репрезентує складний багаторівневий художній простір, у якому поєднуються психологічна рефлексія, символічність, метафоричність та фрагментарність світосприйняття. Через систему образів Юрій Іздрик моделює внутрішній стан сучасної людини, її екзистенційні страхи, емоційну вразливість та потребу у близькості в умовах нестабільного й хаотичного світу. Важливу роль у формуванні авторської поезики відіграють образи ніжності, самотності, тілесності, урбаністичного простору та внутрішньої тривоги, які набувають багатозначного символічного звучання.

Специфіка образної системи збірки полягає в синтезі інтимної чуттєвості та постмодерної фрагментарності, що дозволяє авторові створити особливий тип поетичного висловлювання, орієнтований не лише на емоційне переживання, а й на глибоку внутрішню рефлексію читача. Саме завдяки цьому поезія Юрія Іздрика залишається однією з найвиразніших репрезентацій сучасної української інтелектуально-психологічної лірики.

Список використаних джерел

1. Безпечний І. Теорія літератури: підручник. Київ : Смолоскип, 2009. 388 с.
2. Білоус П. В. Вступ до літературознавства: навч. посіб. Київ : Академія, 2011. 335 с.
3. Іздрик Ю. Ліниві і ніжні. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2018. 352 с.
4. Історія Української літератури: у 6 т. / уклад. М. Грушевський. Київ, Львів : Либідь, 1993. Т. 1. 392 с.